

איגרת המפמ"ר תחום דעת עברית ביסודי התאמה למחוז החרדי

למידה אוריינית מרחוק בצל מלחמת "עם כלביא" הנחיות ודגשים יוני 2025; סיון תשפ"ה

מורים¹, רכזים ומדריכים לעברית בחינוך היסודי,

מנהלים ומפקחים על בתי הספר,

אנשי חינוך יקרים,

איגרת זו נשלחת אליכם בעיצומם של ימי חירום מאתגרים ומטלטלים ובשלהי שנת הלימודים. אנו למודי ניסיון בהוראה מרחוק בשעת חירום, ועם זאת, המשימה מאתגרת ומורכבת לניהול ולביצוע. תחום החינוך הלשוני עומד בליבת הלמידה בבית הספר. בימים אלה, בצל המלחמה, מפגשי הלמידה האוריינית מהווים מרחב משמעותי לטיפוח החוסן האישי של התלמידים. מפגשי הלמידה האוריינית:

- * מזמנים הזדמנויות לשיח בהקשרים אקטואליים ואישיים;
- * מציעים מרחב לביטוי אישי בדיבור ובכתיבה;
- * מזמנים מפגשים אורייניים מסקרנים אינטלקטואליים ומעוררים רגשית;
- * הסיפורים והספרים מאפשרים רגעי הפוגה והסחת דעת וגם מרחב לעיבוד תהליכיים אישיים;
- * השירים המולחנים מרוממים את מצב הרוח ותורמים לעיצוב הזהות האישית והלאומית שלנו.

להלן מספר דגשים והנחיות איך לעצב את שגרת הלמידה האוריינית בימים אלה ועד לסיומה של שנת הלימודים, ובהן המלצות דידקטיות.

1. **סדירות של למידה אוריינית** – מומלץ להקדיש מדי יום זמן למפגשי למידה אוריינית המתנהלים מרחוק בצורה סינכרונית ואסינכרונית. משך מפגשי הלמידה הסינכרוניים יכול להיות גמיש ולהשתנות בהתאם למטרת המפגש, סוג הפעילות וגיל התלמידים. רצוי שסדר היום ומפגשי הלמידה האוריינית יוצגו לתלמידים ולמשפחותיהם ויהיו ידועים להם מראש. הדבר יסייע לבניית תחושת ביטחון ומכוונות עצמית בלמידה.

¹ לשון זכר מייצגת את כל המגדרים.

2. **הוראה בקבוצות קטנות** – רצוי שמפגשי הלמידה האוריינית יעשו בקבוצות קטנות בהן 6-8 תלמידים בכל קבוצה זאת כדי ליצור מרחב למידה פרסונלי המאפשר לכל ילדה וילד אפשרות לקחת חלק פעיל בשיח ובפעילויות.
3. **למידה חווייתית** – מפגשי הלמידה צריכים להיות חווייתיים, מהנים ומזמנים למידה פעילה. רצוי להסתייע בכלים טכנולוגיים התומכים בכך.
4. **מיקוד** – מפגשים הלמידה האוריינית צריכים להיות ממוקדים. רצוי להימנע מעומס של מטרות והנחיות. יישמו את העיקרון "מעט זה יותר!" – קבוצה קטנה, תוכן ממוקד, משך זמן למידה קצר – הרווחים שתקבלו יהיו גדולים יותר! (הן בלמידה האוריינית והן באיכות השיח הרגשי-חברתי בין המורה לתלמידיו ובין התלמידים).

הצעות לפעילויות לקידום הלמידה האוריינית:

יש להפעיל שיקול דעת בתכנון הלמידה האוריינית בהתחשב בגיל התלמידים, ביכולות השפתיות והאורייניות, בפניות ובמסוגלות שלהם ללמידה, וכן בהתאם למשאבים הפדגוגיים והטכנולוגיים העומדים לרשותכם.

1. **שיחת בוקר** – מומלץ לפתוח בשיחת בוקר שמטרתה לבסס יחסי קרבה, קשר אישי, תחושת שייכות ותחושת הביחד. אפשר לשלב פעילויות חווייתיות המזמנות שיתוף אישי מתוך בחירה. שיחת הבוקר היא הזדמנות לתרגול מיומנויות של שיח והבעה, שימוש במילות תואר מדויקות ואוצר מילים רגשי.
2. **למידה אוריינית "דרך השירים"** – מומלץ לעגן סדירות של למידה אוריינית על מצע של פזמונים ושירים מולחנים. האזנה לשירים מולחנים והשירה המשותפת מעצבים חוויה שיתופית נעימה ותחושה של אחווה, שייכות ואחדות. הלחן והשירה מרוממים את מצב הרוח, מסייעים בגיוס הקשב וההנעה ללמידה.

מומלץ לפתוח כל יום למידה במפגשי שירה משותפים.

השירים יהוו מצע לשיח וללמידה שפתית-אוריינית: ניתן לעודד קריאה של השיר, להעמיק בחלק ממילותיו, לעורר שיח ופרשנות ולהציע מגוון פעילויות בעקבות ההיכרות עם השיר: איור של בתים בשיר, כתיבה "כמו" וכתיבה בעקבות, חקירת מילים ומשפטים ועוד. אפשר לבחור מתוך רפרטואר השירים המעצבים את פס הקול התרבותי שלנו. בחרו שירים בעלי מסר אופטימי, מחזק ומעצים, שירים המעוררים תקווה.

מומלץ להסתייע בתוכנית "[אשירה](#)" וביחידות ההוראה "[דברו שיר](#)".

להלן הכוונה כיצד להוביל מפגש אורייני חוויתי "דרך השירים":

הזמנה לשיח בעקבות האזנה לשיח

מוזיקה מעצם טבעה מדברת ללב, ולכן חשוב לאפשר לתלמידים להתחבר לתחושות שהשיר והלחן מעוררים בהם.

עודדו שיח חופשי ומרחב בטוח לביטוי אישי ולפרשנויות.

הדגישו שאין תשובה אחת "נכונה".

תכננו את השיח במליאה ואפשרו גם שיח בלמידת עמיתים.

העמקה במשמעויות ברובד הגלוי והפרשני:

שיח אורייני: התייחסות לתוכן – למילים, למשפטים ולרעיונות.

שיח ספרותי: העמקה ברעיונות – פרשנות והבנה של האמצעים הספרותיים.

לשאל שאלות פתוחות כמו "מה לדעתכם מרגיש הדובר?" או "למה בחר המשורר לתאר דווקא כך?"

שיח רגשי: לדבר על רגשות שהשיר מעלה, לזהות רגשות אצל הדמויות/הדובר.

חיבור רגשי: מה השיר מזכיר לי? מתי הרגשתי כך?

למידה חברתית: מה אפשר ללמוד מתוך השיר?

תהליך המפגש האורייני עם השיר:

מפגש אורייני עם שיר

האזנה לשיח

הנאה, חוויה קולקטיבית

קריאה של השיר

הקראה, קריאה שיתופית וקריאה עצמית

היכרות עם מילות השיר

התייחסות לתוכן – למילים, למשפטים ולרעיונות

הזמנה לשיח

העמקה במשמעויות ברובד הגלוי והפרשני; שיח בנושאים ערכיים, חברתיים ורגשיים; יצירת חיבור אישי ומשמעות אישית, הרחבת המשמעות

הזמנה לפעילות

קריאה, הבעה, חקירה

האזנה לשיח

האזנה לשיח בליווי שירה שיתופית

3. **עידוד כתיבה** – מומלץ לשלב פעילויות המזמנות כתיבה הבעתית וכתיבה נרטיבית. לדוגמה: כתיבת סיפורים, כתיבת מכתבים, כתיבת יומן. אפשר לעודד את התלמידים להעלות על הכתב את החוויות שלהם מימי המלחמה הנוכחית ולתעד אותן. חוויות אלו יהפכו למסמך עדות בעל ערך היסטורי. מהלך דומה הובלנו עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". מומלץ לעיין בתוכנית הפדגוגית "כותבים היסטוריה".

[כיתות א-ב](#) | [כיתות ג-ד](#) | [כיתות ה-ו](#)

4. **קריאה דיאלוגית מונחית** – מומלץ להרבות בהקראה של סיפורים וספרי ילדים ונוער בכל שבבות הגיל. קריאה שיתופית של ספרים עם התלמידים המלווה בשיח ובדיאלוג, יש בה לא רק כדי לטפח את הכישורים השפתיים והאורייניים של התלמידים, אלא לספק רגעי הנאה והפוגה. קריאה דיאלוגית מעוררת את הדמיון והרגש, מפתח את המחשבה ומזמנת מרחב לביטוי אישי, לשיח ולדיאלוג.

✿ בחרו ספרים שירתקו את התלמידים. אפשר להיוועץ בילדים ולבחור יחד איתם את הספרים.

✿ צרו שעת סיפור קבועה מדי יום.

✿ התלמידים ייהנו במיוחד מהקראה של ספר בהמשכים.

✿ קראו הנחיות ודגשים כיצד לנהל את מפגשי הקריאה הדיאלוגית. תוכלו להיעזר בדוגמאות שהוכנו במחוז החרדי.

5. **תוכניות פדגוגיות לקידום האוריינות הלשונית:**

✿ **"נעים לקריאה"** – תוכנית הוראה לקידום שטף קריאה בזיקה להבנת הנקרא על מצע של טקסטים סיפוריים וקטעי מידע. התוכנית כוללת טקסטים בשלוש גרסאות כתיב: ניקוד מלא, ניקוד חלקי וניקוד מסייע וכן פעילויות חווייתיות ומשחקיות. התוכנית מתאימה להוראה בקבוצות קטנות ובלמידת עמיתים.

✿ **"השלם החסר"** – תוכנית הוראה לקידום הקריאה והידע הלשוני המבוססת על פרקטיקה מילוי מילים חסרות ('קלוד') על מצע של טקסטים מידעיים. התוכנית מתאימה להוראה בקבוצות קטנות ובלמידת עמיתים.

6. **עידוד קריאה** – עודדו את התלמידים לקרוא בקריאה שיתופית מונחית בזום ובקריאה עצמית. אפשר להסתייע בכתיבי עת הזמינים לכם. בחרו כתבות המתאימות לקריאה שיתופית, לעיון ולדיון בקבוצה קטנה וכן לקריאה עצמית.

7. אם התנאים מאפשרים, שלבו **פעילויות להעשרה** וללמידה בהקשרים מגוונים ובלתי פורמליים, כמו הקשבה לסיפורים מוקראים באופן דיגיטלי.

העמדנו לרשותכם מרחב ייעודי בפורטל הפדגוגי "למידה בשעת חירום" שבו מרוכזים חומרי הוראה מומלצים המתאימים לשעת חירום. הפורטל מתעדכן מעת לעת בחומרי הוראה חדשים שפותחו בהתאמה לעת הזו.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית – אגף שפות
הפיקוח על הוראת העברית בגיל הרך וביסודי

אנחנו כאן לשירותכם! נשמח להציע ליווי בחשיבה, בתכנון, בהדרכה, ובמציאת מענים ייחודיים לאתגרים
העומדים לפתחנו.
בשורות טובות,

ד"ר לימור קולן
מנהלת תחום דעת עברית ביסודי ובגיל הרך
וצוות החינוך הלשוני;

העתקים:

גב' חגית חזן, ממונה מיומנויות יסוד, האגף לחינוך יסודי
גב' יעל נדלר, מפקחת על החינוך הלשוני בחמ"ד, מנהל החינוך הדתי
גב' אורית רוזנמן, מפקחת על הוראת העברית במחוז החרדי
גב' אילנה קלר, מדריכה מרכזת לחינוך הלשוני בחינוך המיוחד
מדריכות מחוזיות, תחום דעת עברית